

Tennis

– en udviklingshistorie

© **Bjarne Andersen**

Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet

Publicerat på idrottsforum.org 2015-11-06

Når man anno 2015 spiller tennis, må man naturligvis umiddelbart acceptere spillets regler og normer og lære dets teknik og taktik. Og som tilskuer må man have i det mindste nogen viden om reglerne for at få udbytte af at overvære en tennis-kamp. Men hvis man virkelig vil forstå spillet og dets kultur, eller blot er nysgerrig, må man opsøge svarene på nogle ”hv” spørgsmål” såsom: Hvorfor ser spillet sådan ud? Hvordan så det ud oprindeligt? Hvordan er udviklingen fra spillets opståen til den moderne version forløbet?

Formålet med denne artikel er at besvare disse og lignende spørgsmål ved en gennemgang af spillet fra dets opståen i Frankrig, gennem Middelalderens ”Real Tennis” til den moderne form: ”Lawn Tennis” eller blot tennis. Artiklen beskriver blandt andet et de forskellige spiludgavers regler, banestørrelser og

underlag, rekvisitter som ketsjere og bolde, samt taktik. Endvidere forsøger artiklen at give forklaring på den specielle tællemåde i tennis og de specielle tennisudtryk.

Endelig omtales de senere års professionalisering og kommercialisering af spillet, og der gives et bud på årsager til spillets position som populært sportsspil.

BJARNE ANDERSEN er cand. scient. i idræt og biologi. Han er ansat på Institut for Idræt og Biomekanik på Syddansk Universitet i Odense. Bjarne Andersen underviser i boldspil og forsker i boldspilhistorie. Han har udgivet flere bøger om boldspil, eksempelvis *Bolden i spil: Teamhold i teori og praksis* (2005, sammen med Halling, Skov Agergaard og Worm) og *Fra leg til sport: Boldspil i undervisningen* (2008).

Boldspilfamilien Net-vægspil¹ omfatter boldspil, hvor formålet er at spille bolden over nettet eller via væggen til modparten, således at denne ikke kan returnere den uden at overtræde reglerne.² Familien omfatter badminton, bordtennis, squash, tennis og volleyball. Familiens ældste, tennis, har rødder meget langt tilbage i historien, mens ”yngstemand”, volleyball, knap har overstået sin 100 års fødselsdag.

Tennis er for mange familiens lidt mystiske medlem. Hvorfor tæller man så underligt i tennis? Hvorfra stammer de mærkelige udtryk: ”deuce” og ”love”? Disse og andre spørgsmål behandles i denne artikel, som omhandler spillets udvikling fra Middelalderens simple spil til den moderne form: Lawn Tennis eller blot tennis.

Indledning

Boldspil, hvor man slog eller sparkede til bolden, er kendte fra før vor tidsregning, og talrige ”håndboldspil”, hvor spillerne slog til bolden med hånden, ubeskyttet eller beskyttet af en handske af fx læder, er opstået gennem tiderne. Der kunne være forskelle i spillemåden, men næsten alle spil havde basale ligheder i spilleregler og i måden at tælle points på. De blev typisk spillet af hold, som stod ansigt til ansigt på baner af vekslende størrelser og udformninger, udendørs på jord eller græs eller i byernes gader og stræder eller indendørs i særlige boldhuse. Banemæssigt var yderpunkterne simple spil spillet på flad mark, på jord, græs eller sten og avancerede spil spillet på en bane med såvel sidevægge, endevægge, skråvægge (som fra side-/endevæggene peger skråt nedad mod spillepladsen), loft og net. Når bolden i sidstnævnte slags spil blev servet, blev den slået via skråvæggen ned på modspillernes banehalvdel. Her kan man i sandhed tale om net-vægspil!

Karakteristisk for næsten alle gamle spil, hvor spillerne stod ansigt til ansigt, er, at scoringen var i ”15-er”, og der gik fire points til et game. Man talte oprindeligt 15, 30, 45, game (60). Oprindelsen til denne tællemåde stammer sandsynligvis fra før vor tidsregning, hvor 60 var et ”helligt” tal og grundtallet i talsystemet ”Sexagesima-systemet”. I mange af spillene anven-

1 Anders Halling & Per Fibæk Laursen: *Boldspilundervisning – fra boldbasis til teambold*. Odense Universitetsforlag, 1999, p. 47.

2 Spillene deles i to grupper: Spil, hvor spillerne på de to hold står ansigt til ansigt, og spil, hvor spillerne står side ved side og spiller bolden til hinanden via en mur eller en væg. I Middelalderen betegnedes spillene i førstnævnte gruppe ”tennisstil”, på fransk ”jeux directs”, mens spillene i sidstnævnte gruppe blev betegnet ”fives”, på fransk ”jeux indirects”.

der man stadig denne tællemåde, selvom 45 oftest er blevet til 40. Måske, og formentlig, er det fordi, det er nemmere at sige ”fyrre” end ”femogfyrre”. I hvert fald et enkelt gammelt spil, ”Tamburello”, anvender dog på scorings-tavlen stadig 45, selvom dommeren siger 40.

Et par af de ældste tennisspil, ”Pärk”, som i dag stadig spilles på Gotland, og det hollandske ”Kaatsen” har skiftet scoretælling. I ”Pärk” anvendes således i dag tællingen 10, 20, 30, game (40). Udover forskellen i tællemåde adskiller ”Pärk” sig i øvrigt fra tennis ved, at det er tilladt at sparke til bolden.

En anden forklaring på den specielle tællemåde er, at den er baseret på urskivens inddeling. Dette kan dog ikke være tilfældet. Urskiven, inddelt i minutter, fremkom først i 1656, da den hollandske astronom Huygens forbedrede Galileos opdagelser om pendulet. På dette tidspunkt havde tælleformen i 15-er været anvendt i 250 år eller mere.³

Oprindelse

Oprindelsen af spil, der har ligheder med tennis, er ukendt. Det er uvist, om sådanne spil blev udviklet af grækerne og spredt over Europa ved hjælp af fx romerske hære eller en tidlig kristen kirke, eller om de blev udviklet i Europa i Middelalderen. Det er dog almindeligt anerkendt, at tennisspillets vugge har stået i Frankrig. Navnet ”tennis” kommer fra fransk: ”tenez” (af tenir), ”modtag”, som serveren råbte som advarsel inden serveren.⁴ Den tidlige franske version var kendt som ”Jeu de la Paume”. I England fandtes i Middelalderen et lignende spil: ”Real Tennis”. Sidstnævnte spil er det ketsjerspil, fra hvilket det moderne tennisspil er udviklet.⁵

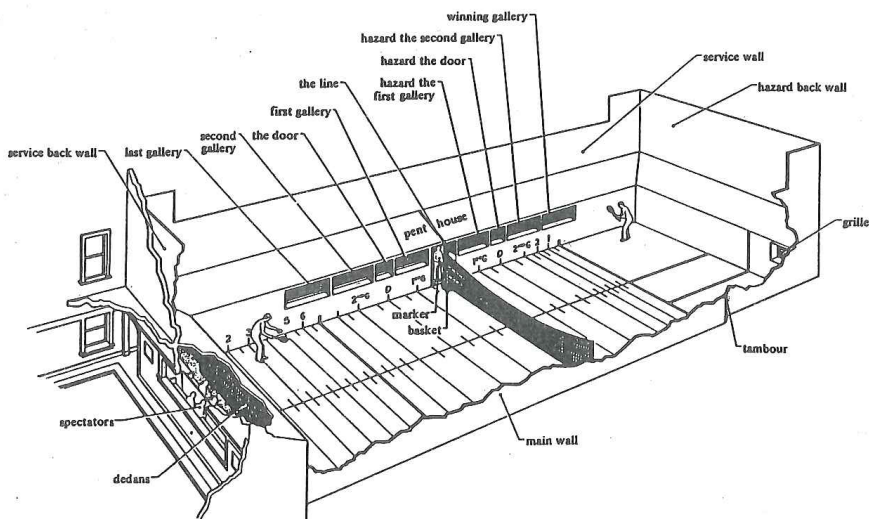
3 Roger Morgan: *Tennis – The Development of the European Ball Game*. Ronaldson Publications, 1995, p. 152.

4 Dette, at advare andre, kendes også fra andre boldspil, fx golf, hvor råbet ”fore” (af bannen!) bruges til at advare tilskuere og andet godtfolk om, at en (vildfaren) bold er på vej.

5 Real Tennis spilles i dag stadig på mere end 40 baner i England, Frankrig, Australien og USA. Et af de steder, hvor spillet stadig er i fuld gang, er Oxford University Tennis Club, Merton Street, Oxford.

Real Tennis

De vigtigste karakteristika for de tidlige udgaver af tennis var, at et point blev scoret, hvis spilleren kunne sende bolden ud over modpartens baglinje, uden den rørte modpartens banehalvdel. Desuden, at man anvendte "chases", markeringer. Bolden skulle ifølge reglerne returneres efter højst én berøring af banen. Hvis bolden hoppede mere end én gang, var den dog ikke umiddelbart tabt, men stedet, hvor bolden ramte banen anden gang, blev markeret på banen. For at lette spillerne opgaven at markere stedet nøjagtigt, var der på banen tegnet streger på tværs af længderetningen. På trods af dette afstedkom markeringspunktets nøjagtige placering ofte heftige meningsudvekslinger holdene imellem. Et hold bestod af én, to, eller i begyndelsen oftest tre spillere. Andre karakteristiske træk ved de tidlige udgaver af tennis var, at man normalt ikke anvendte ketsjere, og at spillet foregik uden net.

Figur 1 *Real Tennis, en plan over banen. I Roger Morgan: Tennis – the Development of the European Ball Game. Ronaldson Publications, 1995, p. 75.*

Nøglen til at forstå "Jeu de la Paume" og "Real Tennis", spillet på de avancerede indendørs baner, ligger i kendskab til regler for serv og for scoring af points, direkte og via chases. Serven udførtes altid fra den ene ende af banen, "service-end". For at være "god" skulle serven passere servelinjen, en linje parallel med bagvæggen ca. midt på den modsatte banehalvdel, "hazard"-enden kaldet, blandt andet fordi der ved en af sidevæggene ret langt tilbage på denne halvdel stod en "tambour", en firkantet, lodret støttepille. Hvis bol-

den ramte denne, sprang bolden på tværs af banen på en uberegnelig måde. Hvis serveren ikke blev dyb nok, kunne modpartiet enten score et point direkte, eller returnere bolden så dybt, at servepartiet straks kom i defensiven. Points blev vundet enten ved at sende bolden direkte ud over modpartens baglinje eller ved hjælp af chases. Oprindeligt var det kun muligt at opnå en chase i "hazard"-enden. Hvis serveholdet opnåede en chase, byttede holdene plads. Det hold, der havde chasen imod sig, skulle nu i næste bold som servehold forsøge at producere en chase, som var tættere på modstandernes baglinje end den chase, modspillerne lige havde opnået. Hvis det lykkedes, udløste det et point. I modsat fald fik modpartiet pointet. Senere ændredes reglerne på dette punkt således, at der kunne opnås en chase på begge banehalvdele. Når hvert hold havde en chase, eller hvis det ene hold fik en chase og kun var ét point fra game, byttede holdene banehalvdel.

Disse regler og banens udformning medførte visse taktiske spillemåder. I de moderne udgaver af net-vægspil handler det taktisk set om "kort-lang" og om vinkler. I Middelalderens tennis var det ikke god taktik at veksle mellem "kort" og "lang"; udelukkende "lang" førte frem. Hvis bolden blev for kort, kunne modspillerne enten score et point direkte, eller, uden at gøre forsøg på at spille bolden, lade den hoppe to gange og derved opnå en chase så tæt ved midterlinjen, at det banede vej for et let point på den næste bold.

Med hensyn til vinkler kunne disse udnyttes taktisk særlig i forbindelse med serveren på skråvæggen og ved at ramme tambouren. Derimod var det ikke altid en fordel at vinkle en returnering i forhold til længderetningen. I det mindste måtte boldens første berøring med banen så, takket være reglen om chases, være langt nede på modspillernes banehalvdel.⁶

Udstyr og materialer i Middelalderen

Servehjælpemidler

Da det af taktiske årsager var vigtigt at sende serveren dybt ned på modpartens banehalvdel, og da boldene var hårde og dårligt hoppende, har man i tidens løb taget forskellige servehjælpemidler i brug. I nogle spil brugte man en si (en sigte), som stod på jorden med tre indstillelige ben. Eksempelvis i "Faustball" (Nævebold), hvor serveren ifølge reglerne skulle slå bolden i jorden foran sig, så den hoppede op foran serveren. Herefter blev bolden

6 For en uddybning henvises til: Roger Morgan: *Tennis – the Development of the European Ball Game*. Ronaldson Publications, 1995.

servet med knyttet næve. Serveren kastede bolden ned på sigten, hvis hældning gjorde, at bolden sprang op foran serveren, klar til at blive slået i spil. Sigten blev senere forsynet med ”noget”, eksempelvis strenge, udspændt på rammen, således at bolden bedre kunne få fart på, når den blev kastet ned i sigten, en art minitrampolin.⁷ På et senere tidspunkt blev sigten taget op fra jorden og holdt i hånden. I nogle spil blev den forsynet med et skaft, således at bolden kunne rammes højere over underlaget og derved gøre serveren dybere.

Ketsjere⁸ blev udviklet i løbet af de sidste 25 år af 1400-tallet. De første ketsjere var opstregnet diagonalt (nu: lodret-vandret) som en reminiscens fra sigten, der var opstregnet sådan.

Bolde

I Middelalderen var boldene til *håndbold* små og hårde, hvilket kunne udgøre en ikke ringe risiko for spillerne. De tidlige bolde var eksempelvis 32 mm i diameter og vejede 28 gram. De var ofte lavet af læder eller klæde med en indmad af ler, uld eller hår, eller de var af træ omviklet med klæde eller læder. Ofte hoppede de ikke ret højt, og boldens fart var derfor helt afhængig af spillernes dygtighed. Senere blev tennisboldene større. En kilde fra 1500-tallet angiver således bolden i Real Tennis til en diameter på 40 mm og en vægt på 25,2 gram.

I begyndelsen af 1600-tallet var franske bolde til Jeu de la Paume af klæde med en indmad af hår, mens de tilsvarende engelske bolde, anvendt i Real Tennis, bestod af læder med uld indeni. Senere skiftede englænderne læderet ud med klæde.

Et ordentligt hop, bogstavelig talt, fik boldene først i begyndelsen af 1800-tallet, hvor gummi begyndte at blive anvendt kommercielt i Europa.

7 Dette princip findes stadig i det moderne boldspil Tchouk-ball, hvor der i hver ende af banen er opstillet en skrånstillet ”tchouk” med størrelse og virkning som en minitrampolin. Denne ”tchouk” er af central betydning for spillet, idet spillerne efter højst tre afleveringer ude på banen, må kaste bolden i ”tchouken”. Takket være ”tchoukens” hældning, slynges bolden ud på spillepladsen (for yderligere information om spillet henvises til de internationale regler for Tchouk-ball).

8 Redskab af træ med tarmfletning. Ketsjer, Raquette (engelsk Racket), betyder på gammelt fransk Haandflade. I: A. C. Meyer (red.): *Idrætsbogen*. Chr. Erichsen, andet bind, Tennis, side 115.

Net

Tidspunktet for fremkomsten af nettet i tennis er usikkert. En kilde til tidsbestemmelse er en række billeder fra 1500-tallet, som alle har kong Davids affære med Batseba, Urias' kone, som motiv. På alle billederne ses en åben tennisbane, som formentlig er repræsentativ for den tids tennisbaner. På nogle af billederne ses en snor/line, som er spændt ud mellem husene midt på tennisbanen. På andre billeder er der ikke skygge af snor! Man ansætter, uden at være på helt sikker grund, forsigtigt tennis"nettets" opdukken til anden tredjedel af 1500-tallet. Reglen i forbindelse med nettet/snoren var, at det ikke var tilladt at slå bolden under net/snor. I Real Tennis hang snoren fastspændt på stolper/sidevægge, således at den var noget lavere på midten. Forskellige stik, fx fra boldhuset i Tübingen, viser, at snoren i 1600-tallet er blevet afløst af et egentlig net, ophængt på samme vis, og derfor stadig noget lavere på midten.

Lawn Tennis

I England dukkede der efter 1850 forskellige varianter af tennis op, som adskilte sig fra Real Tennis. En mand, der gjorde meget for at udvikle et nyt spil, var major W. C. Wingfield. Han kaldte oprindeligt spillet "Sphairistike".⁹ I 1869 gav han det dets nuværende navn: Lawn Tennis, den form, man nu forstår som tennis. I februar 1874 fik major Wingfield et foreløbigt patent på en "ny og forbedret bane til det gamle spil tennis". I den forbindelse udsendte han trykte regler til spillet, otte sider. To af de mest karakteristiske regler i Real Tennis fandtes ikke i de nye regler. Hvis bolden blev slået direkte ud over baglinjen, eller hvis den hoppede to gange, før den kunne returneres, var den tabt. Og points kunne kun scores af det servende hold.¹⁰

I forordet: "Useful Hints", var hans råd til spillerne: "Hit your ball gently". Dette var ikke noget dårligt råd på dette tidspunkt. I den nye form var banen nemlig fritliggende og mindre end før, 18,3 meter lang og 9,15 meter

9 Dette navn var ikke heldigt for spillets udvikling. Det var græsk, af "Sphairistikós" hørende til spil (hen) mod bold. For menigmand, som ikke kunne udtale navnet, blev det til noget med "sticky", med deraf følgende associationer. I: Heiner Gillmeister: *Tennis – a cultural history*. Leicester University Press, 1997, p. 181.

10 En regel, der også kendes fra badminton og volleyball. Ligesom i tennis er denne regel dog nu ændret således, at den part, der vinder en bold, scorer et point. For volleyballs vedkommende skete dette i 2000, mens det for badmintons vedkommende først skete i 2006.

bred, og nettet var relativt højt. I siderne lidt over 2 meter og på midten knap halvanden meter.

Der var dog andre end major Wingfield, der gjorde krav på spillet. For at få ensartede regler blev der holdt et møde den 3. marts 1875 i Marylebone Cricket Club, hvilket førte til, at der i maj samme år blev vedtaget foreløbige regler. Efter disse var banelængden vokset til 23,8 meter, som i dag, men banen var timeglasformet, smallest ved nettet. I 1883 blev de nugældende regler indført. Banen var rektangulær. Singlebanen var 23,8 meter lang og 8,23 meter bred. Nethøjden var 1,06 meter ved netstolperne ved sidelinjen og 0,915 meter midt på banen.

Spillets udvikling

I 1877 blev den første Wimbledonturnering spillet, afholdt af All England Croquet and Lawn Tennis Club. I 1880-erne dominerede et par engelske tvillingebrødre, William og Ernest Renshaw, spillet generelt og Wimbledonturneringen specielt, særlig førstnævnte. Brødrene ændrede spillets taktik fra ”højt og blødt” mod ”fladt og hårdt” ved at udvikle to nye slag. For det første overhåndsserven, som vakte furore blandt modspillerne, samt smashet udført ved nettet. ”Renshaw-smashet”, som publikum respektfuldt døbte det nye slag. Andre havde dog en mindre respektfuld opfattelse af brødrenes måde at spille tennis på: ”Ikke andet end rå kraft og uvidenhed”, som misundelige konkurrenter udtrykte det.

Det nye taktiske Renshaw-koncept fik hurtigt konsekvenser. For overhovedet at få spil fra baggrunden af banen blev nettet allerede i 1883 sænket til den nuværende højde. Hermed var det forbi med det ”holde-igang-agtige tennis”, som de nye regler, den korte bane og det relativt høje net indledningsvis havde indbudt til, og Lawn Tennis gik ind i den fase, som førte til det moderne spil.

Flere faktorer har tilsammen været bestemmende for, hvorledes tennis har udviklet sig. Dels er der sket en enorm udvikling i materialer: Ketsjere, bolde, underlag mm., dels har spillerne udviklet sig kraftigt gennem de sidste 100 år, fysisk, psykisk og teknisk/taktisk.

Ketsjere

De gamle, tunge træketsjere med det relativt lange skaft og det relativt lille hoved blev efterhånden afløst af stedse lettere og stærkere kunststofketsjere med et kortere skaft og et ”oversize” hoved med et stort slagfelt. Undervejs i udviklingen af mere effektive ketsjere sås blandt andet en ketsjer med to hoveder, liggende oven på hinanden, en slags minitrampolin. Denne ketsjer var særdeles effektiv i forhold til at give bolden stor fart, men blev senere forbudt.

Med de nye, stærke kunststoffer blev det muligt at øge hårdheden i ketsjere og derved tilpasse ketsjeren til den enkelte spillers fysiske styrke, teknik og spillestil.

Opstrengningen er af afgørende betydning for den hastighed, hvormed bolden forlader ketsjeren. Jo blødere opstrengning indtil et vist punkt, hvor bolden billedlig talt nærmest ”dør” på ketsjeren, jo højere boldhastighed og jo større boldføling kan der opnås, og jo mere skånsom er ketsjeren for spillerens arm. Men i takt med at opstrengning bliver blødere og blødere, og strengene deformerer mere og mere ved mødet med bolden, bliver det stadig mere vanskeligt at kontrollere bolden, særlig hvis den træffer ketsjeren uden for den del af hovedet, som ligger tættest på skaftet (”sweet spot”). Omvendt giver en hård opstrengning lavere boldhastighed, men til gengæld større kontrol over bolden. Den hårde opstrengning kræver dog større fysisk styrke hos spilleren og er mindre skånsom for armen, end den bløde.

Topspillere har generelt ikke nævneværdig besvær med at styre en bold, der er ramt yderligt på ketsjerfladen. Visse meget skruede slag kræver faktisk, at bolden rammes her. Meget skæve slag ses sjældent og skyldes som oftest, at bolden helt eller delvis er truffet med ketsjerrammen. Men når det sker, vækker det moro og nogen forundring hos den ukyndige tilskuer, der undrer sig over, hvordan en *så* dygtig spiller dog kan slå *så* skævt!

Bolde

Også boldene har gennemgået en kraftig udvikling. Den moderne bold er større, tungere og mere elastisk end Middelalderens små hårde ”projektiler”. Den er lavet af gummi med filt på, vejer 56-59,4 gram og findes i tre størrelser med diameter på henholdsvis 65,4 mm, 68,6 mm og 69,9 mm. Trykket i bolden skal opfylde helt nøjagtige specifikationer, og dagens tennisbolde fremstilles derfor på licens på særlige maskiner.

Underlag

Det oprindelige underlag, græs, er i tidens løb blevet suppleret med andre underlag, naturlige som kunstige. På verdensplan anvendes i dag græs, grus eller kunststof i flere varianter ("hardcourt"). De fleste store turneringers underlag er ligelig fordelt mellem hardcourt og grus, mens der kun i et fåtal, heriblandt Wimbledonturneringen, spilles på græs. Spillet på kunststofbaner er generelt hurtigere end på grusbaner, men langsommere end på græs. De forskellige underlag påvirker boldens fart og opspring meget forskelligt, hvilket medfører store forskelle i spillernes taktik og spillestil på de forskellige underlag.

Taktik

Med spillernes stadig større højde, fysiske styrke og udholdenhed og de forbedrede muligheder for at sætte stor fart på bolden, udviklede tennis sig, særlig hos mændene, i slutningen af 1900-tallet en overgang til et spil, hvor serv og flugtninger ofte fik afgørende betydning. Dygtige servere lavede efterhånden et "hav" af serveesser, og hvis modtageren skulle magte at returnere serven, stod serveren parat langt fremme på banen med en dræbende flugtning. Duellerne blev på denne måde korte, hvilket medførte, at spændingen og dermed underholdningsværdien i nogen grad formindskedes. En vis monoton sneg sig ind i spillet. Denne udvikling afspejledes på verdensranglisten. Verdenstoppen i tennis hos mændene bestod af mange serve- og flugtspillere. Kun på langsomt underlag som grus kunne baglinjespillere for alvor gøre sig gældende.

Flere forslag til at svække servens betydning og derved gøre servers og servemodtagers chancer for at vinde partiet mere lige, blev drøftet. En mulighed var at flytte servelinjen længere væk fra nettet, således at serven ikke kunne blive så hård og stejl, hvis bolden skulle ramme servefeltet. En anden var at ændre servereglerne, fx gennem at påbyde underhåndsserv, eller at spillerne skiftedes til at serve. Endelig taltes der om at "forsinke" spillet lidt ved at gøre bolden lidt større og derved lidt langsommere, eller at tage lidt af trykket af boldene. Men det er ikke tennis!

Heldigvis for spillet løste spillerne selv problemet. Selvom der stadig laves mange serveesser, så er serverens fordel blevet kraftigt reduceret, ikke gennem regelændringer, men fordi modtageren dels er blevet klart bedre til

at returnere serven, dels er i stand til, selv om servereturneringen ikke er perfekt, i løbet af de næste par bolde så at sige at ”nulstille” pointet.

Udover at en række topspillere har udviklet sig til fremragende servemodtagere, er spillerne i verdenseliten generelt blevet langt mere ”komplette” spillere end tidligere, teknisk som taktisk. Dette har medført et afvekslende spil med relativt lange dueller og et nyt spilmønster, idet spillerne er i stand til at udfordre og udmanøvrere modparten fra alle positioner på banen og ikke nødvendigvis må til nettet for at afgøre en bold.

Hos kvinderne har moderne tennis generelt været mere afvekslende og for mange tilskuere mere seværdigt end hos mændene. Serven har haft mindre betydning, duellerne har været længere, og de fleste kvindelige topspillere har, takket være deres gode teknik, satset mere på at bygge angreb tålmodigt op end at afgøre boldene hurtigst muligt.

Men omkring 100 år efter, at Renshaw-brødrene huserede i verdenstoppen, var et nyt søskendepar, amerikanerne Venus og Serena Williams, en overgang ved at tage spændingen af kvindetennis. Ved at følge brødrenes taktiske koncept: ”fladt og hårdt”, dominerede søstrene i nogle år næsten totalt kvindetennissen. Gennem fremragende serve- og flugtspil og kompromisløse angrebstennis viste de sig i en periode nærmest uovervindelige. Det skal dog med, at samtidig med, at søstrene etablerede sig på verdensranglistens top, var flere af de øvrige verdenstopspillere i perioder ude med skader.

I dag er status på kvindesiden, at lillesøster Serena stadig topper verdensranglisten i kraft af sit kraftfulde spil. Men hun udfordres af adskillige yngre spillere. Top10-listen er mindre konstant end hos mændene, og der dukker hele tiden nye, dygtige spillere op. Og hvad disse måtte mangle af offensive kvaliteter: Serv, flugtninger, kompenseres af stor defensiv dygtighed. ”Det er som at spille mod en mur. Alt kommer tilbage” høres ofte sagt af frustrerede tabere efter et møde med en af disse forsvarseksperter.

Professionalisering og kommercialisering

Tenniseliten består i dag af topprofessionelle udøvere, som konstant turnerer verden rundt til en række større og mindre årligt tilbagevendende turneringer spredt ud over året. Disse turneringer samler en enorm mængde tilskuere, såvel omkring banen som ved tv-skærmene verden over. De bedste spillere er ”fødte” deltagere i kraft af deres placering på verdensranglisten, mens lavere placerede spillere må gennem en kvalifikationsturnering for at

komme med i en ranglisteturnering. Til at afvikle disse turneringer er der uddannet en stor stab af professionelle, internationale dommere og officials, der ligesom spillerne turnerer verden rundt til de forskellige turneringer.

Tennis er i dag blandt de sportsgrene, der belønner vinderne med de største pengepræmier. En af forudsætningerne for, at der kan afholdes så mange turneringer med så store præmiebeløb, er, at der kan skaffes tilstrækkeligt med sponsorer. Og tennisporten og tennisspillere er tilsyneladende værdifulde i reklameøjemed. Dette er formentlig ikke mindst på grund af, at tennis er en fremragende TV-sport. Sponsorer reklamerer efterhånden overalt: På og omkring banen, på spilledragt, sko, ketsjere, pandebånd, svedbånd på håndled m.m. Svedbåndene skal dog endelig sidde således, at det efterhånden obligatoriske sponsorur er synligt på håndledet!

I spillets amatørperiode var tennis kendt som ”den hvide sport”, idet spilledragten ifølge reglerne skulle være helt hvid. Dette krav er fastholdt i enkelte turneringer fx Wimbledon, som dog har modereret kravet til ”overvejende hvid” spilledragt. Men i langt de fleste turneringer synes det som om alt er tilladt med hensyn til tennisdressets farver og udformning ikke mindst på kvindesiden.

Omkring 1970 indførtes en regelændring, som har haft stor betydning for spillets tilskuer- og medieinteresse: ”Tie-break”. Reglen om, at et sæt skulle vindes med to overskydende partier havde efterhånden vist sig problematisk. Dels havde de lange sæt negativ indflydelse på tilskuer-/seerinteressen, dels var det vanskeligt at anslå, hvor lang tid kampene varede. Tie-break løste disse problemer: Når stillingen i et sæt var 6-6 (oprindeligt 8-8), afgjordes sættet ved et enkelt parti, hvor den ene spiller serverede én bold, hvorefter man skiftevis serverede to bolde. Den spiller, der først vandt syv bolde, vandt partiet og dermed sættet. Betingelsen var dog, at modspilleren havde højst fem points. Havde modspilleren seks points, fortsattes partiet, indtil en af spillerne var to points foran.¹¹

Det seneste markante bidrag til at øge dramatik og spænding var indførelse af ”Hawk-Eye” i store turneringer.¹² Systemet består af en række computerforbundne high-speed kameraer, der blev opsat, så de dækkede alle banens linjer. Hawk-eye, udviklet i England omkring år 2000 og nu anvendt i tennis i mere end 60 forskellige store turneringer, gjorde omsider med meget

11 En af de mest spændende tie-break nogensinde blev spillet i 1980 i 4. sæt af Wimbledon finalen mellem Bjørn Borg og John McEnroe. Hver gang, Bjørn Borg efter 6-6 havde fordel, var der matchbold, mens John McEnroe, hver gang han var foran, havde sætbold. Efter lang tids sitrende spænding vandt amerikaneren sættet 18-16, men Børn Borg vandt til sidst kampen.

12 Dette gælder dog ikke i French Open.

stor nøjagtighed ende på den strid, der lige fra Middelalderen har sat sindene på tennisbanen mest i kog: Hvor landede bolden? Selv med dagens stab af linjedommere som hjælpere for stigedommeren til at afgøre dette spørgsmål, har det været nødvendigt at ty til moderne computerteknologi for med en usikkerhed på få mm at afgøre, præcis hvor en omstridt bold landede. En spiller, der er uenig med en dommer om en bolds landingssted, kan få dette testet ved at afgive en ”challenge”. Herefter vises den pågældende bold på storskærm på banen og for tilskuerne hjemme ved TV, og under tilskuernes taktfaste klappen afsløres boldens præcise nedslagssted, og det afgøres, om den var ”in” eller ”out”. En spiller har principielt lov til at påkalde en hawk-eye-afgørelse så mange gange, han/hun ønsker, så længe vedkommende har ret. Men hvis afgørelsen går imod spilleren tre gange i et sæt (fire, hvis der er tie-break i sættet), fortabes retten til at afgive flere challenges i det pågældende sæt. Eventuelt ubrugte challenges kan ikke overføres til næste sæt.

Tennisudtryk

I 1888 dannedes den engelske ”The Lawn-Tennis Association”. Denne organisation opnåede eneret til at fastsætte tennislovene, herunder eventuelt forandre eller tilføje noget. Disse autoriserede regler anvendes nu over hele verden.¹³ Det internationale tennissprog er derfor engelsk.

Ved turneringer afholdt i ikke-engelsktalende lande meddeler dommeren dog først stillingen på det pågældende sprog og umiddelbart efter på engelsk. Dette gælder dog ikke i Frankrig. Her taler dommerne udelukkende fransk. Af denne årsag er et par tennisudtryk problematiske, idet de officielt kun findes på engelsk: ”Deuce”, ”love” og ”let”.

”Deuce” (lige) betyder egentlig to (deus, duos, deux) og anvendes, når stillingen i et parti ændres fra 40-30 til 40-40 og senere i partiet, hver gang spillerne står lige. For efter reglerne skal man for at vinde partiet have to points mere end modparten. Dommerne er nøje instrueret i, at efter 40-30 hedder det ved eventuel ligestilling altid: ”deuce”. ”Forty all” er højst ureglementeret og ville blive påtalt efter kampen. Men ikke i Frankrig. Her siger

13 En tilsvarende evne hos briterne til bogstavelig talt at sætte sig på og bestemme et spils udseende og udvikling kendes fra fodbold. Her har det tilsvarende organ: ”International Football Association Board”, hvor England, Nordirland, Skotland og Wales permanent har hver en af de otte pladser, de samme beføjelser, som ”The Lawn-Tennis Association” har i tennis.

dommeren ved 40-40: "Quarante á" [deux] og først ved ligestilling senere: "égalité", "lige".

"Love" (nul). Dette engelske tennisudtryk er formentlig opstået som et slangudtryk i England i løbet af 1700-tallet.¹⁴ En anden forklaring er, at det kommer fra fransk "l'oeuf", "æg".

"Let", som dommeren siger, når en serv, der lander i modstanderens serverfelt, har berørt nettet, hvilket medfører, at serveren skal gå om, er der forskellige forklaringer på. En er, at det kommer af det tyske: Letten, at forsinke, en anden, at det kommer fra urgermansk: Laet, for sent. I Frankrig siger dommeren "Filet", "net", når denne situation opstår.

Der er dog eksempler på franske ord, der er gået ind i det engelske tennisprog, eksempelvis "advantage". Dette ord kommer fra fransk: "Avant". Det brugtes i England allerede i 1400-tallet, dengang stavet "avantage".

Afslutning

Tennisspillet har en meget lang historie med flere udviklingsfaser. Fra et simpelt spil på baner uden faste mål og uden net, hvor det gjaldt om med hånden eller med et primitivt slagredskab/ketsjer at slå en lille, hård og dårligt hoppende bold ud over modpartens baglinje, uden at bolden rørte modpartens banehalvdel, over Middelalderens Real Tennis med nogle ofte avancerede baneanlæg, til den moderne form: Lawn Tennis eller blot tennis.

Tennis har ikke tilnærmelsesvis så mange udøvere som fx fodbold. Alligevel har dagens udgave af tennis etableret en solid position blandt verdens populære sportsspil. Det skyldes ikke mindst, at spillet opfylder tilskuernes og mediernes krav om spænding, tempo og drama.

Men selv om der er højt tempo i tennis, så går det ikke stærkere, end at tilskuerne kan nå at nyde dynamikken i spillet og slagene og det taktiske spil, der går ud på at udmanøvrere modparten ved hjælp af "vinkler", "kort-lang" og temposkift. Og så har tennis et virkelig stærkt kort: Uforudsigelighed. Selv om den ene part er trængt i defensiven og kæmper for blot at returnere bolden, så skal der blot et enkelt dårligt eller upræcist slag til, før rollerne er byttet totalt om. Oven i købet kan dette ske flere gange i det samme point.

¹⁴ I en beskrivelse fra 1780 i *Gentleman's Magazine* hedder det: "We are not told how or by what means six love comes to mean: Six to nothing". I: Roger Morgan: *Tennis – The Development of the European Ball Game*. Ronaldson Publications, 1995, p. 156.

Endvidere er det en styrke, at der ro på regelfronten. Flere af de store holdboldspil har gennem længere tid brugt mange kræfter på at fastholde tilskuerinteressen ved konstant at eksperimentere med regelsættet og har derved risikeret at sætte spillets ”sjæl” på spil. Regelarbejdet i tennis er i det store og hele afsluttet. Skulle der komme regelændringer inden for overskuelig fremtid, bliver det formentlig i småtingsafdelingen. Den eneste ændring, eller snarere justering, jeg kan forestille mig, er, at der indføres tie-break i alle sæt.

Endelig har spilkulturen udviklet sig i takt med ”tidens krav”. Ikke blot hvad angår spilledragtens farver og udformning. Også aktørerne, spillerne, deltager aktivt i skuespillet. Til trods for, at de opfører sig, og skal opføre sig, med en vis værdighed, er de i stigende grad begyndt at vise følelser på banen: Glæde, skuffelse, opmuntring af sig selv med ord eller fagter osv. Desuden er mange af topspillerne i stigende grad i nonverbal dialog med publikum under kampen.

De eneste små skyer på tennishimlen, jeg kan få øje på, er, at det kan være lidt svært at fange ikke-tenniskyndiges interesse for spillet på grund af de lidt vanskelige regler og de specielle tennisudtryk. En lidt større sky er de idelige afbrydelser i spillet ved sidebytte. Selvom disse er obligatoriske på grund af reglerne, og selvom sponsorerne elsker de mange små pauser, så nedsætter de intensiteten i spillet for tilskuerne.

Men alt i alt er jeg overbevist om, at tennis i sin nuværende udgave <vil fastholde sin popularitet og position blandt de store sportsspil.